

Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen

Analyse doelen Jonge Kind
peuters (pre-fase)

December 2022

slo

een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Verantwoording

2022 SLO, Amersfoort

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

Informatie

SLO

Postbus 502, 3800 AM Amersfoort

Telefoon (033) 4840 840

Internet: <http://jongekind.slo.nl>

E-mail: primaironderwijs@slo.nl

Inleiding

Aanbodsdoelen Jonge Kind

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft SLO inhoudskaarten met aanbodsdoelen voor het jonge kind ontwikkeld. Ze brengen in kaart waaraan met jonge kinderen gewerkt kan worden, in de voorschoolse periode en in de eerste jaren van de basisschool. De aanbodsdoelen geven een richting waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan. Ze zijn samengesteld door SLO-specialisten op de verschillende leergebieden in samenwerking met experts en voorgelegd aan het onderwijsveld.

De inhoudskaarten met aanbodsdoelen Jonge Kind helpen pedagogisch medewerkers en leerkrachten om te komen tot een beredeneerd aanbod voor alle ontwikkelingsgebieden. Het doel is het inhoudelijk repertoire van de professionals te vergroten en versterken om zo een kwalitatief hoog aanbod aan jonge kinderen te bieden.

Volgsystemen Jonge Kind

Om de ontwikkeling van peuters en kleuters te volgen, te stimuleren en te registreren zijn er diverse kindvolgsystemen op de markt. Deze volgsystemen kunnen pedagogisch medewerkers en leerkrachten helpen bij het maken van inhoudelijk verantwoorde keuzes in het aanbod aan het jonge kind. Een aanbod dat zowel passend is voor kinderen met een achterstand als voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Analyses van volgsystemen Jonge Kind

Sinds 2013 analyseert SLO in hoeverre de aanbodsdoelen vóórkomen in (veel gebruikte) volgsystemen Jonge Kind. Dit ook in opdracht van het ministerie van OCW. Bij deze analyses richt SLO zich op de doelen voor taal, rekenen-wiskunde, sociaal-emotioneel en bewegingsonderwijs zoals die op de inhoudskaarten staan beschreven. SLO wil met de analyse een objectief beeld geven. Daarom wordt elk volgsysteem steeds door meerdere analisten met een onderwijsachtergrond bekeken, voordat wordt bepaald of een doel aanwezig, niet aanwezig of deels aanwezig is. Dat betekent overigens niet dat een volgsysteem niet voldoet als doelen ontbreken: er kan door de uitgever bewust voor gekozen zijn om bepaalde doelen wel of niet op te nemen (zie reactie uitgever).

Analyserapportage per volgsysteem Jonge Kind

De analyserapportage vermeldt welke SLO-doelen Jonge kind wel en niet in beeld gebracht worden door het volgsysteem en kan daarmee behulpzaam zijn voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten bij het kiezen van een volgsysteem dat past bij de eigen situatie.

Iedere rapportage bestaat uit drie delen. In het eerste deel geeft de uitgever een reactie op de uitgevoerde analyse en op de rapportage van de analyse. Het tweede deel is een objectieve beschrijving van het volgsysteem. In het derde deel worden de analyseresultaten in tabelvorm weergegeven met een eventuele toelichting op de analyseresultaten.

Alle analyserapportages worden op dezelfde wijze weergegeven en worden gepresenteerd op de website Jonge Kind van SLO (<http://jongekind.slo.nl>).

DEEL 1: Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen Reactie van de uitgever

Hier bieden we de uitgever de mogelijkheid om een reactie te geven op de uitgevoerde analyse(s) en op de rapportage van de analyse(s).

Taal	<i>De uitgever heeft aangegeven geen aanvullingen te hebben op hetgeen beschreven en geanalyseerd is.</i>
Rekenen-wiskunde	
Sociaal-emotionele ontwikkeling	
Bewegingsonderwijs	

DEEL 2: Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen

Beschrijving

Titel	<i>Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen</i>
Auteur(s)	G. van der Linde-Meijerink en M. Klein Tank
Uitgever	SLO
Jaar van uitgave	2014
Doelgroep	Pedagogisch medewerkers die werkzaam zijn in de voorschoolse voorzieningen (0-4 jarigen) ten behoeve van het observeren/volgen en de overdracht naar het primair onderwijs.
Samenstelling van het volgsysteem	Observatie-instrument met observatie- en registratielijsten voor 0-2 jaar en 2-4 jaar. Daarnaast bevat het instrument ook een overdrachtsformulier. Naast achtergronden (theoretisch kader over de ontwikkeling van jonge kinderen en uitleg over de verschillende ontwikkelingsgebieden) bevat dit observatie-instrument ook handreikingen voor de praktijk, zoals een lijst met kijkpunten, handvatten voor voeren van oudergesprekken, een werkbeschrijving. Daarnaast geeft deze publicatie concrete aanwijzingen voor pedagogisch medewerkers in de praktijk.
Doorgaande lijn	SLO doelen jonge kind geven de mogelijkheid tot continuïteit in het volgen van de ontwikkeling in het basisonderwijs.
Geanalyseerde onderdelen	De observatieformulieren van 2 tot 4 jaar en de bijbehorende toelichtingen. De observatieformulieren van 0-2
Uitgangspunten en doelstellingen van het volgsysteem	<i>Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen</i> sluit aan op de ontwikkelingsgebieden voor het jonge kind (taal, rekenen, sociaal-emotioneel en motoriek). Het levert een bijdrage aan de continuïteit tussen de voorschoolse voorziening en het basisonderwijs. Het instrument biedt professionals in de voorschoolse voorzieningen de mogelijkheid de

	<p>ontwikkeling te observeren, stimuleren en registreren en past daarnaast in de cyclus van opbrengstgericht werken.</p> <p><i>Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen</i> richt zich op de brede ontwikkeling van kinderen en geeft inzicht in de voortgang. Het uitgangspunt daarbij is te kijken naar de ontwikkeling van een kind ten opzichte van zichzelf.</p>
<p>Korte beschrijving van visie op het jonge kind zoals aangegeven in het volgsysteem</p>	<p>De visie op de ontwikkeling wordt uitgebreid beschreven in hoofdstuk 2 van de handreiking. Er wordt uitgegaan van drie rode draden in de ontwikkeling van kinderen. Samengevat schrijven de auteurs:</p> <p>“De ontwikkeling van kinderen vindt plaats door interactie tussen aanleg en omgeving. Deze twee zijn beide verantwoordelijk voor de voortgang van de ontwikkeling. De interactie heeft een drietal kwalitatieve kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kinderen willen bij mensen horen. Zij zoeken contact en houden dat in stand. • Kinderen willen hun omgeving leren kennen. Ze hebben de behoefte om betekenis te geven aan hun eigen bestaan en aan de wereld waarin ze leven. Dat uit zich bij kinderen in grote nieuwsgierigheid en veel activiteit. • Kinderen willen autonoom zijn, dat wil zeggen: ze willen eigenaar zijn van hun ontwikkelings- en leerprocessen. Ze delen pas vruchtbaar in relaties en betekenissen als ze daar zelf actief aan deel kunnen nemen.”
<p>Inhoud</p>	<p>In <i>Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen</i> staan de vier ontwikkeldomeinen centraal. Het betreft de taalontwikkeling, rekenontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling. Waarbij de sociaal-emotionele ontwikkeling verder is verdiept met ‘redzaamheid’ en ‘speel- en werkgedrag’.</p> <p><i>Let op: de rekenontwikkeling is alleen onderdeel van de observatielijst 2-4 jaar.</i></p> <p>De observatielijsten zijn in te vullen op papier. De ontwikkeling wordt genoteerd middels het invullen van bolletjes en hokjes.</p> <p>Wanneer alleen het bolletje is ingekleurd is het kijkpunt nog niet in ontwikkeling.</p> <p>Wanneer het eerste hokje is ingekleurd begint het kijkpunt zich te ontwikkelen/in geringe mate.</p>

	<p>Bij twee ingekleurde hokjes is het kijkpunt nog in ontwikkeling/in redelijke mate.</p> <p>Wanneer alle drie de hokjes zijn ingekleurd is het kijkpunt (bijna) volledig ontwikkeld/in hoge mate.</p> <p>Bij het onderdeel 'redzaamheid' is er sprake van de antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee'.</p> <p>De registraties worden bekeken en waar nodig kan er overlegd worden over verdere stappen om de ontwikkeling te (blijven) stimuleren.</p> <p>Voor de (warme) overdracht naar de basisschool is er het overdrachtsformulier 'van observatie naar overdracht'. Deze geeft houvast en overzicht in de overdracht van het kind.</p>
Aspecten taalontwikkeling	<p>Voor de ontwikkellijn 'taal' zijn er twee observatielijsten beschikbaar. Eén voor de leeftijd van 0-2 jarigen. Deze lijst kent geen verdere onderverdeling in subcategorieën. De tweede lijst is voor 2-4 jarigen en bestaat uit: mondelinge taalvaardigheid, ontluikende en beginnende geletterdheid en oriëntatie op geschreven taal.</p>
Aspecten rekenontwikkeling	<p>Voor de ontwikkellijn 'rekenen' is een observatielijst beschikbaar voor 2-4 jarigen, bestaande uit: getallen, meten en meetkunde.</p>
Aspecten sociaal-emotionele ontwikkeling	<p>Voor de ontwikkellijn 'sociaal-emotioneel' zijn er twee observatielijsten beschikbaar. Eén voor de leeftijd van 0-2 jarigen. De tweede lijst is voor 2-4 jarigen. Deze lijsten kennen een onderverdeling in de categorieën: redzaamheid, sociaal-emotioneel en speel- en werkgedrag.</p> <p>Daarnaast kennen deze lijsten nog een onderverdeling in subcategorieën. Het onderdeel 'sociaal-emotioneel' bestaat uit: sociaal gedrag (omgang met kinderen), sociaal gedrag (omgang met de pedagogisch medewerker), welbevinden, zelfstandigheid, weerbaarheid, zelfvertrouwen, omgaan met veranderingen en omgaan met regels.</p> <p>De categorie speel- en werkgedrag is onderverdeeld in: nieuwsgierigheid, fantasie en creativiteit, samenspel, speel- en werkkwaliteit en spel en interesse.</p>
Aspecten bewegingsonderwijs	<p>Voor de ontwikkellijn 'bewegingsonderwijs' zijn er twee observatielijsten beschikbaar. Eén voor de leeftijd van 0-2 jarigen. Deze lijst kent geen verdere onderverdeling in subcategorieën. De tweede lijst is</p>

	<p>voor 2-4 jarigen en bestaat uit: plezier in bewegen, grove motoriek en fijne motoriek.</p>
Werkwijze	<p>Het bewust registreren van de ontwikkeling met <i>Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen</i> doe je een aantal keer per jaar.</p> <p>Voor de observatielijst 0-2 jaar zijn er vier observatiemomenten mogelijk (leeftijdsp periodes) namelijk: 0-6 maanden, 6-12 maanden, 12-18 maanden en 18-24 maanden. De observatiepunten die bij de leeftijdsfase horen staan in de kolom en kunnen worden ingevuld middels de uitgelegde notatiewijze.</p> <p>De observatielijst 2-4 jaar kan ook vier keer worden ingevuld. Hierin is een verdeling gemaakt in levensjaren en niet in maanden. Per levensjaar vul je de lijst twee keer in. Ook hier staan de observatiepunten in de kolom eronder en deze kunnen worden ingevuld volgens de gestelde notatiewijze.</p> <p>Wanneer, op vierjarige leeftijd, een observatiepunt (mogelijk) is afgerond staat er in het opmerkingenveld een pijlsymbool. Dit geeft de pedagogisch medewerker inzicht in de veronderstelde ontwikkeling op vierjarige leeftijd.</p> <p>De verschillende observaties kunnen naast elkaar worden gelegd om de ontwikkeling van het kind ten opzichte van zichzelf in beeld te brengen.</p> <p>Het resultaat van de observaties kan aanleiding zijn om bij een kind extra aandacht te besteden aan een bepaald kijkpunt zodat de ontwikkeling ondersteund kan worden. Ook kan middels de observaties bekeken worden bij welke kinderen redenen zijn tot zorg en waar nodig dit te bespreken met collega's.</p>
Aanwijzingen voor registratie	<p>In de observatielijsten is toegevoegd hoe de ontwikkeling genoteerd moet worden. Daarnaast staan er bij die observatiepunten die mogelijk volledig ontwikkeld zijn bij het bereiken van de vierjarige leeftijd een pijlsymbool. Daarnaast wordt er geadviseerd opvallendheden te noteren in het daarvoor bestemde opmerkingenveld.</p> <p>Tevens is er in de handreiking een hoofdstuk toegevoegd met toelichting over de kijkpunten (hoofdstuk 9.2 t/m 9.8).</p>

Aanwijzingen voor hulp bij gesignaleerde problemen	<p>In de handreiking is in hoofdstuk 7.2 en 7.3 beschreven wat je kunt doen wanneer een kind extra zorg nodig heeft. Het stappenplan in hoofdstuk 7.3 is hiervoor een leidraad.</p>
Opmerkingen	<ul style="list-style-type: none"> - Uitgebreide handreiking met theoretisch kader voor verdere verdieping; - Uitgebreid met kijkpunten met betrekking tot het vroegtijdig signaleren van talent, executieve functies en 21^e -eeuwse vaardigheden; - Handvatten over het werken met een observatielijst is onderdeel van de handreiking; - Handvatten voor oudergesprekken is onderdeel van de handreiking; - Overdrachtsformulier 'van observatie naar overdracht' en toelichting zijn onderdeel van de handreiking.

DEEL 3: Kijk op ontwikkeling in de voorschoolse voorzieningen

Tabel met analyseresultaten op SLO-doelen

Legenda:		
■	=	aanwezig
◻	=	gedeeltelijk aanwezig
□	=	niet aanwezig
n.v.t.	=	niet van toepassing

Taal

(INHOUDSKAART AUGUSTUS 2020)

Mondelinge taalvaardigheid		
Woordenschat en woordgebruik	Uitbreiden van de receptieve woordenschat	◻
	Uitbreiden van de productieve woordenschat	◻
	Gebruiken van nieuwe woorden in andere situaties	□
	Gebruiken van steeds meer verschillende en complexere woorden	□
	(Nieuwe) woorden vormen	□
<p>Toelichting <i>De items met betrekking tot woordenschat zijn gedeeltelijk gescoord omdat er wel geobserveerd wordt op de ontwikkeling van woordenschat en woordgebruik, maar er wordt geen onderscheid naar gemaakt (productief/receptief).</i></p>		
Sprekens <i>Vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing</i>	Uitspreken van alle klinkers en medeklinkers in een woord, zoals ook onbeklemtoonde lettergrepen en alle achter elkaar staande medeklinkers	◻
	Klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem	◻
	Zinnen vormen	■
	Vertellen op een begrijpelijke en verstaanbare wijze	■

	Beschrijven van iets of iemand uit de eigen omgeving met gebruik van losse woorden of eenvoudige zinnen	☐
	Uitvoeren van eenvoudige, korte spreektaken met het doel om te amuseren of informeren	☒
<i>Non-verbale communicatie en visuele ondersteuning</i>	Gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen	☐
	Vertellen aan de hand van (zelf meegenomen) materiaal	☒
<p>Toelichting</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De items 'Uitspreken van alle klinkers en medeklinkers in een woord, zoals ook onbeklemtoonde lettergrepen en alle achter elkaar staande medeklinkers' en 'Klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem' zijn gedeeltelijk gescoord omdat er in de toelichting bij het item 'vertelt vloeiend en verstaanbaar' gewezen wordt op de klankontwikkeling.</i> • <i>Het item 'Vertellen aan de hand van (zelf meegenomen) materiaal' is gedeeltelijk gescoord omdat er geobserveerd wordt of een kind voorwerpen kan herkennen en benoemen. Dit kan gekoppeld zijn aan vertellen, maar dat hoeft niet.</i> 		
Luisteren	Ontwikkelen van verhaalbegrip	☐
	Luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken	☒
	Luisteren naar en begrijpen van instructie(-s)	☒
	Luisteren naar en begrijpen van een verhaal (eenvoudige chronologische structuur met korte zinnen)	☒
	Luisteren naar liedjes en versjes	☐
	Luisteren naar eenvoudige voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind	☐
	Luisteren naar en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet	☐
	Samenvatten van wat wordt verteld	☐
	Evalueren van wat wordt verteld	☐

<p>Toelichting <i>Het item 'Luisteren naar en begrijpen van een verhaal (eenvoudige chronologische structuur met korte zinnen)' is gedeeltelijk gescoord omdat er wel geobserveerd wordt of een kind begrijpt wat er gezegd wordt, maar er wordt geen context aan gekoppeld.</i></p>		
Gesprekken voeren	Gesprekjes voeren met de leidster en/of een ander kind	■
	Uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen	□
	Beantwoorden van verschillende type vragen met korte taaluitingen en eventueel ondersteunt door gebaren	■
	Stellen van vragen om ergens meer over te weten te komen of hulp te krijgen	■
	Kennismaken met enkele gespreksregels	□
	Gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen	□
	(Spontaan) reageren op een ander kind of de leidster	■
<p>Toelichting <i>Het item 'Uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen' is gedeeltelijk gescoord omdat er geobserveerd wordt of een kind tegen anderen durft te spreken, waarbij in de toelichting aangegeven wordt dat het kan gaan om iets wat het kind ergens van vindt. Het vergelijken ontbreekt echter.</i></p>		

Aanvankelijk lezen		
Leesplezier	Ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving	■
	Meeleven met prentenboeken (leesbeleving)	□
	Genieten van voorgelezen versjes, gedichtjes, rijmpjes of verhalen	■
<p>Toelichting -</p>		
Oriëntatie op verhaal en tekst	Bladeren door (prenten-)boeken	■
	Ontdekken dat illustraties ook een verhaal vormen	□

	Herkennen van (bekende) veelvoorkomende pictogrammen	■
	Herkennen van verschillende vormen van schriftelijke communicatie uit de eigen leefwereld	☐
	(Mondeling) reageren op 'tekst' met blijk van herkenning, waardering en eigen mening	☐
	Ontdekken dat er verschillende soorten schriftelijke bronnen zijn	☐

Toelichting

Het item 'Ontdekken dat illustraties ook een verhaal vormen' is gedeeltelijk gescoord omdat er geobserveerd wordt of een kind de opbouw in verhalen en boeken ontdekt en of het kind de samenhang tussen illustraties en tekst ontdekt. In de toelichting bij deze items wordt duidelijk dat het ook kan gaan om boeken met alleen plaatjes.

Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe	Spelen met klanken (fonemen) en symbolen	☐
	Bewust worden van klanken in woorden	■
	Spelen van spelletjes rond taal	☐
	Ontdekken van relaties tussen klanken en letters in een speelse context	☐
	Ervaringen opdoen in rijmen	☐
	Herkennen van symbolen	■

Toelichting

Het item 'Bewust worden van klanken in woorden' is gedeeltelijk gescoord omdat er in de toelichting bij het item 'vertelt vloeiend en verstaanbaar' gewezen wordt op de klankontwikkeling.

Aanvankelijk schrijven		
Oriëntatie op geschreven taal	Interesse tonen in geschreven taal	■
	Ontdekken dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen	■
	Ervaren dat tekenen en tekens mogelijkheden bieden tot communicatie	☐
	Naschrijven, stempelen of typen van letters en woorden	☐

	Spelen met letters en woorden	☐
	Verschil ontdekken tussen 'schrijven' en 'lezen'	☐
	Verkennen van schrijven (krabbels), vooral via tekenen, krabbelen, letterachtige vormen, letter-/tekenreeksen	☐
<p>Toelichting <i>Het item 'Ontdekken dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen' is gedeeltelijk gescoord omdat in 'Kijk op ontwikkeling' geobserveerd wordt of een kind interesse heeft in letters. Deze interesse kan voortkomen uit het feit dat het kind ontdekt dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen, maar dat hoeft niet.</i></p>		

Taalbeschouwing		
	Op speelse wijze bezig zijn met taal	☐
	Bewust worden van het eigen taalgebruik	☐
	Bewust worden dat je over taal kunt praten	☐
<p>Toelichting -</p>		

Rekenen-wiskunde
(INHOUDSKAART DECEMBER 2019)

GETALLEN: Getalbegrip		
Telrij	Noemen van namen van telwoorden	■
	Opzeggen van stukjes telrij (akoestisch tellen)	■
Toelichting -		
Hoeveelheden	Tellen van kleine hoeveelheden	■
	Synchroon tellen	■
	Leggen van één-op-één relaties door voorwerpen aan elkaar te koppelen, bij elkaar te leggen of te verbinden	☐
	Vergelijken van kleine hoeveelheden 'op het oog' of door gelijke rijtjes te maken; en vergelijken van grotere hoeveelheden met groot verschil in aantal 'op het oog'	■
	Omgaan met begrippen rond hoeveelheden	■
	(Her)kennen van kleine groepjes (2 of 3) zonder tellen	☐
	Nadenken over de functie van tellen en de betekenis van telwoorden	☐
	Nadenken over begrippen als (heel) veel en (heel) weinig	☐
Toelichting -		

Getallen	Herkennen en benoemen van enkele cijfers en getallen	☒
	Verkennen van cijfers en getallen die in het dagelijks leven gebruikt worden	☐
<p>Toelichting <i>Het item 'Verkennen van cijfers en getallen die in het dagelijks leven gebruikt worden' is gedeeltelijk gescoord omdat in 'Kijk op ontwikkeling' geobserveerd wordt of een kind interesse heeft in getallen/cijfers. Deze interesse kan voortkomen uit het feit dat het kind van cijfers/getallen die het in het dagelijks leven tegenkomt wil weten wat dat deze betekenen, maar dat hoeft niet.</i></p>		
Relaties tussen telrij, hoeveelheden en getallen	Ontdekken dat getsymbolen, tellen, telwoorden en hoeveelheden iets met elkaar te maken hebben	☐
<p>Toelichting -</p>		

GETALLEN: Bewerkingen		
	Ervaring opdoen met optellen en aftrekken door steeds een voorwerp (of persoon) erbij of eraf te halen en te beseffen dat het eentje meer of minder wordt	☐
	Ervaring opdoen met het 'eerlijk' verdelen	☐
	Omgaan met begrippen rond optellen, aftrekken en verdelen	☐
<p>Toelichting -</p>		

METEN EN MEETKUNDE: Meten		
Lengte, omtrek en oppervlakte	Vergelijken op lengte	☒
	Voorwerpen sorteren op basis van lengte	☐
	Omgaan met begrippen rond meten	☒
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en omgaan met begrippen daarbij	☒

	Metten van eigen lichaamslengte	☐
Toelichting -		
Inhoud	Vergelijken op inhoud	■
	Ervaring opdoen met inhoud door vullen, overgieten en leegmaken	■
	Ervaring opdoen met begrippen rond inhoud	■
	Vergelijken en ontdekken van tegenstellingen en herkennen van begrippen	■
Toelichting -		
Gewicht	Ontdekken en onderzoeken van wat zwaar, heel zwaar en licht is en deze begrippen herkennen	■
	'Tillen' en 'wegen' van verschillende voorwerpen en vergelijken wat zwaarder is of het zwaarst en wat lichter is of het lichtst en deze begrippen leren herkennen	■
	Ervaring opdoen met meten van gewicht met informele 'weeginstrumenten' en maten	☐
Toelichting <i>Het item 'Ervaring opdoen met meten van gewicht met informele 'weeginstrumenten' en maten' is gedeeltelijk gescoord, omdat er in het systeem geobserveerd wordt of het kind 'voorwerpen die veel in gewicht verschillen kan vergelijken en hierbij begrippen zoals zwaarder/lichter, zwaarste/lichtste, heel zwaar/heel licht'. In de toelichting bij dit item worden voorbeelden gegeven waarin kinderen met informele weeginstrumenten wegen.</i>		

Tijd	Verkennen van de indeling en het verloop van de dag (dagritme) en de namen voor de verschillende momenten.	■
	Navertellen van gebeurtenissen in de juiste volgorde	■
	Gesprekjes voeren waarin begrippen voorkomen die te maken hebben met tijdsbeleving en tijdsbesef	■
	Ontdekken van de functie van een klok	☐
Toelichting -		
Geld	Omgaan met (en imiteren van) kopen, verkopen en betalen	☐
	Kennismaken met geld (munten en biljetten) en ervaren dat het een betaalmiddel is	☐
	Ervaring opdoen met begrippen rond geld	☐
Toelichting -		

METEN EN MEETKUNDE: Meetkunde		
Oriënteren in de ruimte	Ervaring opdoen met meetkundige begrippen	■
	Vertellen over situaties en voorwerpen en waar deze zich bevinden	■
	Gesprekjes voeren over concrete voorwerpen en situaties die niet direct zichtbaar zijn (voorstellingsvermogen)	■
Toelichting -		

Construeren	Construeren met vrij constructiemateriaal	☐
	Construeren met meetkundig constructiemateriaal en ook nabouwen	☒
	Ontwerpen van mozaïek- en kettingpatronen	☒
	Construeren met papier (vouwen) en op papier	☐

Toelichting

-

Opereren met vormen en figuren	Onderzoeken van eigenschappen van voorwerpen en op basis van een eigenschap sorteren (classificeren)	☒
	Onderscheiden en benoemen van meetkundige vormen	☒
	Spelen/experimenteren rond zon en schaduw met vormen en figuren	☐
	Experimenteren met spiegels en spiegelen	☐

Toelichting

-

Verhoudingen		
	Experimenteren met verhoudingen	☐
	Gesprekjes voeren over verhoudingen	☐

Toelichting

-

Verbanden		
	Omgaan met symbolen en pictogrammen in een dagplanning	☐
	Samen experimenteren met het maken van een beelddiagram	☐

Toelichting

-

Sociaal-emotionele ontwikkeling

(ONTWIKKELINGSKAART NOVEMBER 2022)

Emotionele competenties		
Zelf (zelfbeeld)	Ontdekken van gevoelens en emoties van zichzelf	■
	Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten	□
	Ontdekken van verschillen tussen zelf en ander	□
Toelichting <i>Het item 'Ontdekken van de eigen kwaliteiten en krachten' is gedeeltelijk gescoord omdat in het systeem geobserveerd wordt of het kind vertrouwen heeft in wat hij/zij zelf kan'. In de toelichting erbij staat de vraag of het kind laat zien wat het kan (vol trots aan PM'er).</i>		
Zelfsturing (zelf-management)	Grip krijgen op (eigen) gevoelens	■
	Bijsturen/stoppen van ongewenst gedrag	■
	Uitvoeren van eenvoudige opdrachten en/of doelen	■
Toelichting -		
Relaties (sociale vaardigheden)	Plezier beleven in het omgaan met een ander	■
	Spelen naast of met andere kinderen	■
	Ontdekken wat het vraagt om in een groep deel te nemen	■
	Open staan voor oplossingen bij conflicten	□
Toelichting -		

Sociale competenties		
De ander (besef van de ander)	Open staan voor de emoties van een ander	☐
	Deel uitmaken van een groep	☒
	Inschatten van het gedrag van een ander	☐
<p>Toelichting <i>Het item 'Open staan voor de emoties van een ander' en 'Inschatten van het gedrag van een ander' zijn gedeeltelijk gescoord omdat alleen in de toelichting van het item 'Zoekt uit zichzelf contact' ook staat dat dit 'het opzoeken van een verdrietig kind en contact maken' kan betreffen. Het is geen expliciet onderdeel van deze observatiepunten.</i></p>		

Morele competenties		
Kiezen (keuzes maken)	Maken van een keuze	☐
	Zelf willen doen	☒
<p>Toelichting -</p>		

Bewegingsonderwijs

(INHOUDSKAART DECEMBER 2021)

Balanceren	Lopen in balans	☒
	Rijden in balans	☐
	Glijden in balans	☐
	Zitten in balans	☐
Klauteren	Met handen en voeten steunpunten zoeken bij het klauteren	☒
Springen	Afzetten om te springen	☒
Over de kop gaan	Om lengteas draaien en stoppen	☐
Zwaaien	Meebewegen tijdens de zwaai	☐
Toelichting -		

Mikken	Bal met vaart wegspele	☒
	Gericht rollen of werpen	☒
Jongleren	(Over-)rollen dat de bal goed ontvangen kan worden	☐
Tikspelen	Weglopen van een tikker (pakker)	☐
Toelichting -		

Bewegen op muziek	Bewegingen maken op muziek	■
Toelichting -		